

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto

Lausuntopyyntö 12.11.2012

TODISTELUTOIMIKUNNAN MIETINTÖ

Oikeusministeriön lainvalmisteluosasto on pyytänyt lausuntoa todistelutoimikunnan mietinnöstä. Oikeushallinto-osasto esittää lausuntonaan seuraavaa:

Anonyymistä todistelusta

Mietinnössä ehdotetaan, että oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin lisätään 11 a – 11 e §:ien säännökset anonyymistä todistelusta. Ehdotuksen mukaan anonyymistä todistelusta päättäisi käräjäoikeus ja päätökseen voisi hakea muutosta hovioikeudelta. Mietinnön sivulta 171 ilmenevien perustelujen mukaan asia käsiteltäisiin muutoksenhakutuomioistuimissa säännönmukaisessa kokoonpanossa. Ottaen huomioon sen, mitä voimassa olevassa oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 8 §:n 2 momentissa säädetään yhden jäsenen päätösvallasta hovioikeudessa ja erityisesti sen, mitä mietinnön sivuilla 178 – 179 esitetään anonyymiä todistelua koskevan muutoksenhakumenettelyn erikoisluonteesta ja kiireellisyydestä, oikeushallinto-osasto esittää vielä harkittavaksi, voitaisiinko anonyymiä todistelua koskeva päätös säätää yhden jäsenen ratkaistavaksi hovioikeudessa.

Kuulemisesta videoneuvottelun välityksellä

Todistelumenettely pääkäsittelyn ulkopuolella

Mietinnössä ehdotetaan koottavaksi yhteen pykälään ne tilanteet, joissa todistelua voitaisiin ottaa pääkäsittelyn ulkopuolella. Todistelua voitaisiin ottaa vastaan edelleen myös toisessa tuomioistuimessa. Uutena mahdollisuutena olisi kuulla asianosaista, todistajaa tai asiantuntijaa pääkäsittelyn ulkopuolella videoneuvottelua käyttäen. Sama mahdollisuus olisi käytettävissä myös silloin, kun todistelua tulee ottaa vastaan asiantuntijalausannon laatimista varten. Oikeushallinto-osasto puoltaa ehdotusta.

Pakkokeinot

Esityksen mukaan painostusvankeus rajattaisiin koskemaan vain niitä tilanteita, kun todistaja kieltäytyy todistamasta. Painostusvankeus ei saisi olla kohtuutonta ja sen tulisi olla suhteellisuusperiaatteen mukainen. Tuomioistuimen olisi omasta aloitteestaan käsiteltävä vähintään kahden viikon välein kysymystä painostusvankeuden jatkamisesta, jolloin vapautensa menettäneeltä olisi tiedusteltava, suostuuko hän todistamaan. Oikeushallinto-osasto esittää harkittavaksi, voitaisiinko säätää mahdollisuudesta käydä kahden viikon välein käsiteltävä kysymys painostusvankeuden jatkamisesta videoneuvottelun välityksin.

Anonyymi todistelu

Esityksen mukaan anonyymiä todistajaa voitaisiin kuulla erilaisten järjestelyjen avulla. Vähäisin poikkeus tavanomaiseen oikeudenkäyntiin olisi se, että anonyymin todistajan henkilöllisyys ja yhteystiedot jäisivät ilmoittamatta. Anonyymiä todistajaa voitaisiin kuulla myös videoyhteyden välityksellä taikka sermin takaa tai vastaajan olematta läsnä. Laajimmillaan anonyymiä todistajaa kuultaisiin ilman näköyhteyttä ja ääni muunnettuna. Tapauskohteisesti käytettäisiin niitä keinoja, jotka ovat välttämättömiä anonyymin todistajan henkilöllisyyden salaamiseksi. Oikeushallinto-osasto puoltaa esitystä ehdotetussa muodossa.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 a §

Työryhmän ehdotuksen mukaan (52 §) todistelutarkoituksessa kuultavaa asianosaista sekä todistajaa ja asiantuntijaa voidaan kuulla pääkäsittelyssä hänen henkilökohtaisesti läsnä olematta käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa istuntoon osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään, jos tuomioistuimien harkitsee tämän soveliaaksi ja 1. jos kuultava ei sairauden tai muun syyn vuoksi voi saapua henkilökohtaisesti pääkäsittelyyn; 2. kuultavan henkilökohtaisesta saapumisestaan pääkäsittelyyn aiheutuu todisteen merkitykseen verrattuna huomattavia kustannuksia tai huomattavaa haittaa; 3. kuultavan kertomuksen uskottavuutta voidaan luotettavasti arvioida ilman hänen henkilökohtaista läsnäoloaan pääkäsittelyssä; 4. menettely on tarpeen kuultavan taikka tällaiseen henkilöön 17 §:n 1 momentissa tarkoitettussa suhteessa olevan henkilön suojaamiseksi henkeen tai terveyteen kohdistuvalta uhalta; tai 5. kuultava ei ole täyttänyt 15 vuotta tai hänen henkinen toimintansa on häiriintynyt. Edellä 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa voidaan kuulemisessa kuitenkin käyttää myös puhelinta. Asianosaisille on varattava tilaisuus esittää kuultavalle kysymyksiä.

Oikeushallinto-osasto viittaa videoneuvottelun käytön kehittämistyöryhmän tulevaan mietintöön (10/2013), jossa on pohdittu muun muassa sitä, että edellä mainitut rajoitukset ohjaavat tulkintaa videoneuvottelun käyttöalaa tarpeettomasti rajaten käräjäoikeudessa. Hovioikeuden osalta voimassa oleva oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 24a §:n 2 momentin säännös on joustavampi ja jättää videoneuvottelun käytön tuomioistuimen harkintaan ("voidaan pitää soveliaana"). Videoneuvottelutyöryhmän mielestä ei ole perusteita säätää asiasta eri tavalla eri oikeusasteissa.

Videoneuvottelutyöryhmässä on pohdittu ehdotettavaksi säännöksen muuttamista joustavampaan muotoon siten, että videoneuvottelun käyttö jää tuomioistuimen harkintaan. Videoneuvottelun käyttöä harkitessaan tuomioistuin voisi ottaa huomioon esimerkiksi säännöksessä mainitut tilanteet, mutta tarkoituksena on kuitenkin lisätä videoneuvottelutekniikan käyttöä, jotta vireillä oleva asia saataisiin käsiteltyä ja ratkaistua joutuisasti, taloudellisesti ja kuultavan kannalta mahdollisimman vähän haittaa aiheuttaen.

Käräjäoikeuksia koskevan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34a § kuuluisi seuraavasti:

Kuuleminen tietoverkon välityksellä

Todistajaa tai muuta henkilöä voidaan kuulla suullisessa käsittelyssä myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta vastaavaa tiedonvälitystapaa, jos tuomioistuin harkitsee tämän tarkoituksenmukaiseksi ja kuultavan kertomuksen uskottavuutta voidaan luotettavasti arvioida ilman hänen läsnäoloaan. Kuuleminen voidaan erityisestä syystä toimittaa ilman näköyhteyttä. Osapuolille on varattava tilaisuus esittää kuultavalle kysymyksiä.

Vastajaajan kuuleminen

Oikeushallinto-osasto esittää harkittavaksi, voisiko tuomioistuin jo prosessisuunnitelmaa tehdessään esittää oikeudenkäynnin tapahtuvan videoneuvottelun välityksellä myös vastaajan osalta. Vastajaajalla tulisi kuitenkin olla oikeus tulla henkilökohtaisesti kuulluksi. Videoneuvottelun käyttöalan laajentaminen vastaajan kuulemiseen rikosasioissa olisi perusteltua. Asiaa käsitellään tarkemmin videoneuvottelun käytön kehittämistyöryhmän mietinnössä.

Osastopäällikkö,
ylajohtaja

Kari Kiesiläinen

Hallitussihteeri

Mika Rislä

